

Heerlen

Transitievisie Warmte 2.0

19 februari 2024

Gemeente Heerlen
Beleid Ruimte
Programma Duurzaamheid

Inhoudsopgave

1. Wat is de Transitievisie Warmte (TVW)?
2. Totstandkoming TVW 2.0
 - Betrokkenheid gemeenteraad en stakeholders
3. Waarom aardgasvrij?
4. Ambitie en regierol Gemeente Heerlen
5. Randvoorwaarden TVW en warmtetransitie
6. Aanpak bestaande uit complementaire componenten:
 - Isolatie- en Verduurzamingsprogramma (beperkt onderdeel van deze presentatie)
 - Online platform Parkstadverduurzaamt.nl (beperkt onderdeel van deze presentatie)
 - Buurtgerichte aanpak gericht op het opstellen en uitvoeren van een uitvoeringsplan per buurt of gebied
7. Stappen richting aardgasvrij
 - Besparen, isoleren, ventileren en koelen, overstappen op een aardgasvrij(ready) alternatief
 - 'Standaard voor woningisolatie'
 - Isolatie- en Verduurzamingsprogramma en Parkstadverduurzaamt.nl
8. Aardgasvrije alternatieven
 - Kansrijke aardgasvrije alternatieven (onderzoek Stantec)
 - Verkenning Warmtenet Zuid-Limburg (WZL)

Inhoudsopgave

- 9. Buurtgerichte aanpak
 - Buurtselectie met startbuurt Hoensbroek-Centrum
 - Stappenplan opstellen uitvoeringsplan(nen)
 - Participatie
- 10. Actualisatie TVW
- 11. Betrokkenheid gemeenteraad
 - Bij uitvoeringsplannen
 - Bij toekomstige Transitievisies Warmte

1. Wat is de TVW?

- Richtinggevend beleidsdocument voor de aanpak van het (programmatisch) isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving
 - Op basis van de TVW's worden stappen gezet om ervoor te zorgen dat Heerlen in 2050 energiezuinig en aardgasvrij is
 - De basis voor (een samenwerkende) gemeente, bewoners en belanghebbenden om in fases aardgas in de gebouwde omgeving uit te faseren
 - De basis voor uitvoeringsplannen per buurt of gebied
 - Handelingsperspectief voor bewoners en belanghebbenden
- Er staat in beschreven:
 - welke buurten de komende 10 jaar bij de buurtgerichte aanpak worden betrokken
 - welke aardgasvrije alternatieven kansrijk zijn
 - hoe de gemeente haar rol binnen het transitieproces ziet
 - hoe het vervolgproces er op hoofdlijnen uitziet

2. Totstandkoming TVW 2.0

- Regionale samenwerking onder coördinatie van Stadsregio Parkstad:
 - Een gelijkvormig document met grotendeels dezelfde opbouw en inhoudelijke onderdelen
 - Aanvullingen op basis van lokale omstandigheden en onderzoeksresultaten
- Brede betrokkenheid van verschillende belanghebbenden:
 - Gemeenteraad: informatieavond met klankbordsessie op d.d. 13 juli 2022 over opgave en mogelijke strategie en aanpak
 - Gemeentelijke ambtenaren, woningcorporaties, energiecoöperaties en netwerkbeheerders: werk- en klankbordsessies
 - Bewoners: reeks webinars over energiezuinig en aardgasvrij wonen via de WoonWijzerWinkel en een bewonersenquête onder 18.500 huishoudens over aardgasvrij wonen
- Verdiepende onderzoeken:
 - Potentieanalyse naar de kansrijkheid van aardgasvrije warmteoplossingen
 - Data-/multicriteria-analyse bepalen voorkeursbuurten

2. Totstandkoming TVW 2.0

- Besluitvorming:
 - 31 oktober 2023 ontwerpversie TVW 2.0 geaccordeerd door het College
 - Terinzageperiode van 3 november t/m 14 december 2023 (6 weken) voor alle inwoners
 - Er zijn geen zienswijzen ingediend
 - Vandaag op d.d. 19 februari 2024 wordt de TVW 2.0 inhoudelijk gepresenteerd aan de gemeenteraad
 - Morgen op d.d. 20 februari 2024 wordt de definitieve TVW 2.0 voor vaststelling behandeld door het College

3. Waarom aardgasvrij?

- Op 29 november 2019 hebben gemeenten (onder voorwaarden) ingestemd met het ondertekenen van het nationale Klimaatakkoord
 - Gemeenten kregen daarmee de regierol in de verduurzaming van de gebouwde omgeving
- “Parkstad Limburg Energietransitie” (PALET)
 - Energieneutraal in 2040 door te besparen op energie en energie in de regio op te wekken
- De betaalbaarheid van energie staat onder druk
- Minder afhankelijkheid van buitenlandse energie en daardoor meer autonomie
- Meer energierechtvaardigheid en minder (energie)armoede
 - De rekening van energie komt (bij nietsdoen) onevenredig terecht bij bepaalde groepen in de samenleving. De lusten en lasten moeten op een eerlijke manier over de samenleving worden verdeeld.

4. Ambitie en regierol Gemeente Heerlen

- Ambitie:
 - Heerlen is uiterlijk in 2050 aardgasvrij
 - Aardgasreductie van 20% in 2030 en 50% in 2040 ten opzichte van 2020
- Focus op het isoleren en verduurzamen van woningen en gebouwen:
 - Middels het Isolatie- en Verduurzamingsprogramma (IVP), Parkstadverduurzaamt.nl en een buurtgerichte aanpak
 - Streven naar een “basisniveau” voor woningisolatie → minimaal conform de ‘Standaard voor woningisolatie’
- Starten met de buurtgerichte aanpak in Hoensbroek-Centrum
 - Het opstellen van een uitvoeringsplan voor de buurt en de uitvoering staat centraal met het doel een energiezuinige(re) en aardgasvrije buurt te worden
- De buurtgerichte aanpak wordt t/m 2028 in gemiddeld één buurt (van circa 930 woningen en gebouwen) per jaar opgestart
- Versnelling van het tempo in de daaropvolgende jaren:
 - 2029 t/m 2033: gemiddeld drie buurten p/j
 - 2034 t/m 2042: gemiddeld drie of vier buurten p/j.
- Het tempo is afhankelijk van voortgang en resultaten, voldoende geschikt personeel en beschikbaarheid van financiële middelen
- (Tussentijdse) voortgang en resultaten worden op basis van indicatoren en datagegevens gemonitord met de intentie om waar nodig bij te kunnen sturen.
- In toekomstige Transitievisies Warmte (en bijbehorende wijzigingsnotities) kan worden besloten om het tempo van de buurtgerichte aanpak op of af te schalen

4. Ambitie en regierol Gemeente Heerlen

- Gemeente is regisseur bij het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. De Informerende, adviserende, faciliterende en ondersteunende rol van de gemeente wordt (de komende jaren) op verschillende manieren ingevuld:
 - Via het regionale energieloket de 'WoonWijzerWinkel' (WWWL)
 - Via het online platform Parkstadverduurzaamt.nl
 - Middels het regionaal Isolatie- en Verduurzamingsprogramma (IVP)
 - Gedurende de buurtgerichte aanpak, als onderdeel van de uitvoering van de TVW.
- De gemeentelijke rol in de buurtgerichte aanpak wordt nader bepaald in het projectplan (startnotitie). Het projectplan is een onderdeel van het vervolgproces om tot het zogenaamde uitvoeringsplan voor de buurt te komen
- De invulling van de gemeentelijke rol is buurtspecifiek en o.a. afhankelijk van:
 - kansrijke warmteoplossing in een buurt
 - kenmerken van de buurt en de gebouwde omgeving
 - betrokken partijen
 - doelstellingen, intenties en behoeften van betrokken partijen
 - andere opgaven in het gebied
 - beschikbare personele capaciteit

5. Randvoorwaarden

TVW en warmtetransitie

Techniek en keuze

- Het aardgasvrije alternatief moet haalbaar zijn
- Er is een goede balans tussen de maatschappelijke, investerings- en gebruikerskosten enerzijds en de opbrengsten van het aardgasvrije alternatief anderzijds
- Financiering, ondersteuning en ontzorging zijn belangrijke randvoorwaarden voor gebouw eigenaren om stappen te kunnen zetten
- Groengas en waterstof spelen tot en met 2030 geen rol. Ook na 2030 is er naar verwachting onvoldoende hernieuwbaar gas beschikbaar voor de gebouwde omgeving
- Er dient door gemeenten zoveel mogelijk o.b.v. laagste nationale kosten te worden geprogrammeerd, zodat de warmtetransitie voor de samenleving als geheel betaalbaar blijft

Proces en organisatie

- De TVW 2.0 is richtinggevend. Voortschrijdende inzichten en ervaringen worden meegenomen in dan lopende processen en verwerkt in nieuwe versies van de TVW
- Samenwerking met belanghebbende partijen en bewoners is essentieel. Dit geldt ook voor de voorbereiding en uitvoering van UP's per buurt
- Integrale benadering door (selectief) verbinding met andere opgaven te leggen

6. Aanpak

Isolatie- en Verduurzamingsprogramma

- In samenwerking met de Parkstadgemeenten tot stand gekomen
- Op d.d. 5 juli 2023 door de Bestuurscommissie Duurzaamheid van Stadsregio Parkstad vastgesteld
- Gericht op faciliteren en ondersteunen van specifieke doelgroepen bij besparen, isoleren en verduurzamen van hun woning of gebouw
- Verzameling van activiteiten en regelingen voor verschillende doelgroepen
- Opgebouwd uit vier programmalijnen:
 - Programmalijn A: Ondersteunende activiteiten
 - Programmalijn B: Lokale aanpak koopwoningen
 - Programmalijn C: Aanvullende maatregelen energiearmoede
 - Programmalijn D: Zakelijke doelgroepen

- Focus eerste fase: meerjarige collectieve inkoop en aanbiedingen van isolatie- en ventilatiemaatregelen voor particuliere koopeigenaren met een slecht geïsoleerde koopwoning (energielabel D t/m G) en een lage WOZ-waarde
- Voorziet daarnaast o.a. in activiteiten en regelingen voor huishoudens in energiearmoede, zakelijke doelgroepen en in een gebiedsdekkend soortenmanagementplan
- Betreft een “groeimodel”: activiteiten en regelingen (voor bepaalde doelgroepen) kunnen na evaluatie worden gewijzigd, toegevoegd of beëindigd
- Looptijd van 2024 tot en met 2026
- Eind 2026 wordt het IVP geëvalueerd, waarna wordt besloten of t/m 2030 wordt verlengd.

6. Aanpak

Parkstadverduurzaamt.nl

- Digitaal duurzaamheidsplatform voor de regio
- Aanvullend en aansluitend op de fysieke dienstverlening door de WoonWijzerWinkel
- Informatie, persoonlijk advies en ondersteuning bij het isoleren en verduurzamen van hun woning of gebouw voor verschillende doelgroepen
- Bijvoorbeeld:
 - (Digitale) informatie over verduurzamingsmaatregelen, het besparingseffect en financieringsmogelijkheden
 - Advies in de vorm van telefonisch contact, adviesgesprek in de WWWL of bezoek aan huis door een energiecoach
 - Verschillende vormen van hulp en ondersteuning. Bijv. bij het vinden van financiering of bij het aanvragen van subsidies en offertes. Maar ook volledige ontzorging.

- Inspireert en spoort aan tot verduurzaming
- Een overzicht van belangrijke (gemeentelijke) regelingen
- Ingericht per thema en doelgroep

6. Aanpak

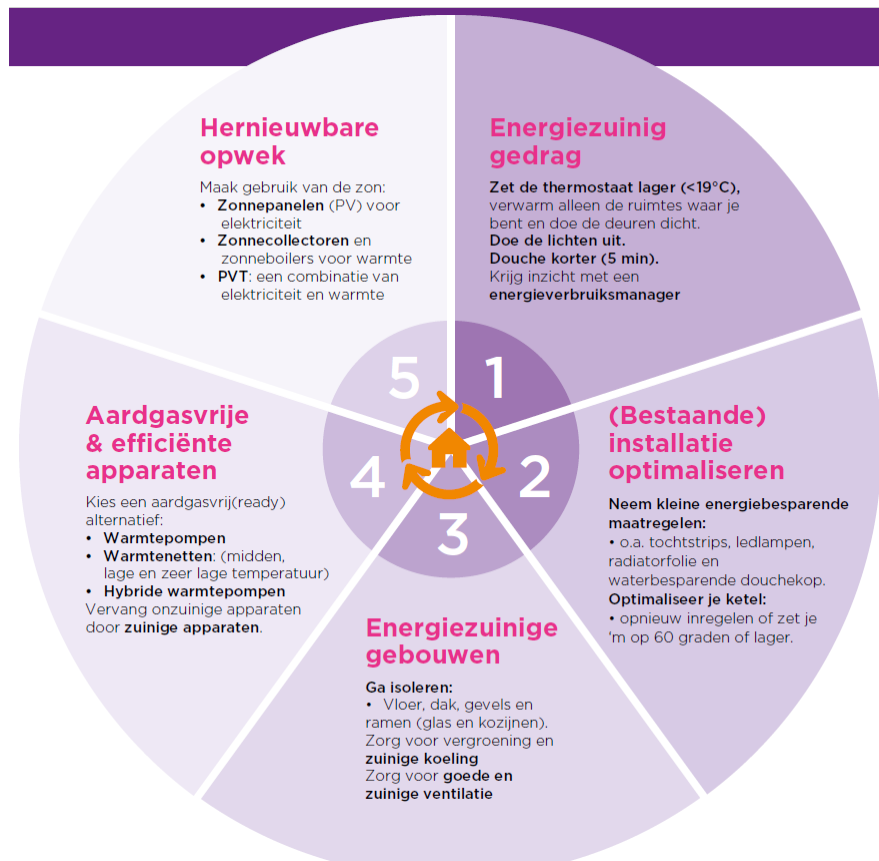
Buurtgerichte aanpak

- Gericht op het opstellen van een uitvoeringsplan (UP) voor de buurt en de uitvoering daarvan met het doel gebouwen te isoleren en gasgestookte verwarmingsinstallaties uit te faseren
- Buurtspecifiek en buurt voor buurt
- Gemeente en betrokkenen geven gezamenlijk vorm aan de aanpak
- Afhankelijk van de buurt spelen bewoners en betrokken partijen een meer actieve of passieve rol
- Starten in buurten waar gebouwen slecht geïsoleerd zijn, de betaalbaarheid van de energierekening onder druk staat en grootschalige projecten gepland zijn
- Integrale benadering door (selectief) verbinding met andere opgaven te leggen
- Oog voor het individueel belang, maar sturing op het algemeen maatschappelijke belang

- Planvoorbereiding wordt vastgelegd in een uitvoeringsplan (UP) per buurt (of deelgebied):
 - UP is een concretisering van de TVW en beschrijft hoe de aanpak wordt uitgevoerd en geregistreerd
 - Onderzoek naar de haalbaarheid en uitvoering van de kansrijke aardgasvrije alternatieven op gebieds-/buurtniveau
 - UP beschrijft op welk duurzaam alternatief wordt overgegaan, per wanneer, en welke maatregelen nodig zijn om tot de gewenste situatie te komen.
 - UP beschrijft de stappen die diverse partijen zetten en hun verantwoordelijkheden om het gekozen alternatief voor aardgas te realiseren
- Voorbereiding: circa 2 jaar per (gemiddelde) buurt
- Uitvoering: circa 7 tot 8 jaar per (gemiddelde) buurt
- Gevolg: in meerdere buurten gelijktijdig bezig

7. Stappen richting aardgasvrij

- Rechts: de Energiebespaarschijf
- Voordat de overstap naar een aardgasvrij alternatief wordt gemaakt dienen gebouwgebruikers en – eigenaren bepaalde maatregelen eerst toe te passen
- Isoleren is nagenoeg altijd een goed idee en wordt aangemoedigd door gemeente Heerlen, omdat:
 - door isolatie minder (duurzame) warmte (en dus energie) benodigd is
 - minder energieverbruik minder CO2-uitstoot en een lagere energierekening oplevert
 - verschillende aardgasvrije alternatieven op lagere temperaturen verwarmen dan de traditionele cv-ketel
 - isoleren voor verwarmingsinstallaties op lage temperaturen noodzakelijk is, omdat het anders niet comfortabel warm kan worden

7. Stappen richting aardgasvrij

- Gemeente Heerlen ondersteunt het proces, waarin woningen tot minimaal de 'Standaard voor woningisolatie' geïsoleerd worden
- Planmatig isoleren van woningen en andere gebouwen is onderdeel van het IVP, Parkstadverduurzaamt.nl en de buurtgerichte aanpak
- Nadrukkelijke aandacht voor het benodigde isolatieniveau. D.w.z.:
 - Passend bij het kansrijke of gekozen aardgasvrije alternatief voor de buurt (indien bekend)
 - "Spijtvrij" conform de 'Standaard voor woningisolatie'
- Mate van isolatie is afhankelijk van het gekozen aardgasvrije alternatief
- In bepaalde situaties moeten bouwdelen verder dan de 'standaardwaarden' geïsoleerd worden
- Binnen de buurtgerichte aanpak ontstaat duidelijkheid hierover o.b.v. nader haalbaarheidsonderzoek naar en draagvlak voor het aardgasvrije alternatief

8. Aardgasvrije alternatieven

Kansrijke aardgasvrije alternatieven

- Analyse op pand- en clusterniveau door firma Stantec
- Gebaseerd op de Startanalyse door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), aangevuld met actuele en lokale data
- In de TVW 2.0 zijn twee kaarten o.b.v. het rekenmodel te vinden:
 - De eerste kaart toont de meest kansrijke alternatieven aan
 - De tweede kaart toont de tweede meest kansrijke alternatieven aan
- Het rekenmodel bevat bepaalde aannames en onzekerheden en betreft een momentopname
- Daarom is haalbaarheidsonderzoek naar de aardgasvrije alternatieven op het detailniveau van buurt/plangebied benodigd. Dit doen we als onderdeel van de buurtgerichte aanpak.

8. Aardgasvrije alternatieven

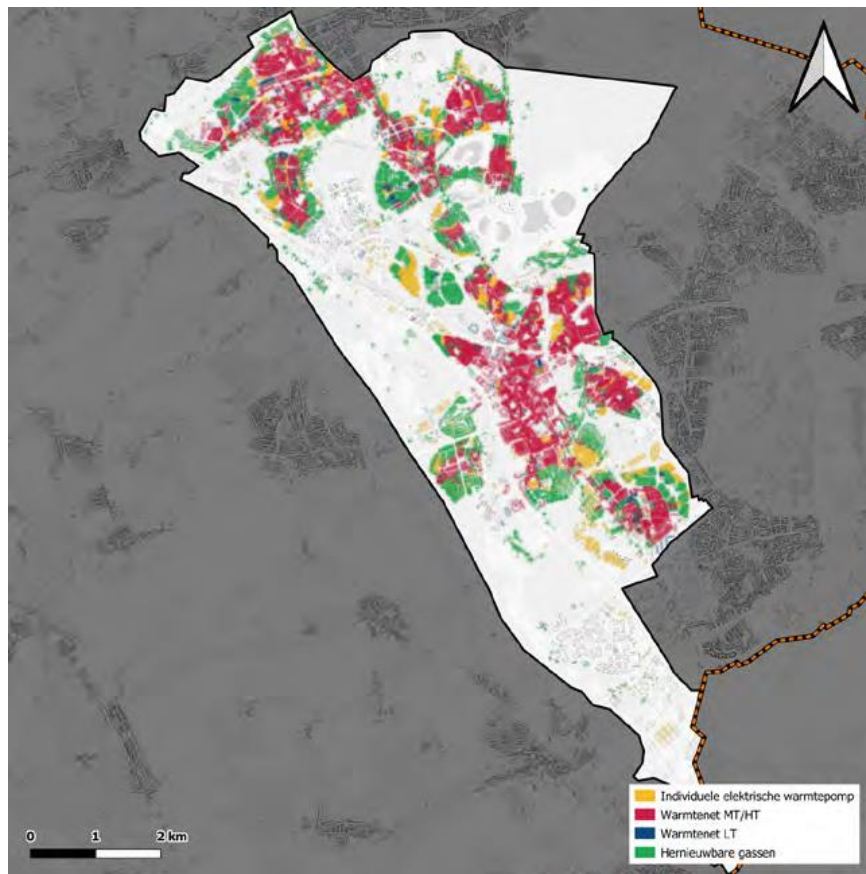
Collectieve aardgasvrije alternatieven

Warmtenet met midden of hoge temperatuur (rode kleur):

- 50,7% van de bebouwing in Heerlen is geschikt is voor een warmtenet met midden of hoge temperatuur (rode kleur)
- Binnen de gemeentegrenzen zijn onvoldoende warmtebronnen met deze temperaturen beschikbaar.
- Opties:
 - Isoleren, waardoor meer gebouwen met de schaars beschikbare lokale warmtebronnen verwarmd kunnen worden of andere alternatieven (lage temp.) in beeld komen
 - Energie importeren, bijv. uit de restwarmte afkomstig uit de productieprocessen van fabriekscomplex Chemelot
 - Opwaarderen van de temperatuur van bronnen en/of warmtesystemen, bijv. middels een boosterwarmtepomp

Warmtenet met een lagetemperatuur (blauwe kleur):

- In Heerlen zijn enkele kleinere clusters van gebouwen (3,1%) geschikt voor een warmtenet met een lagetemperatuurbron

8. Aardgasvrije alternatieven

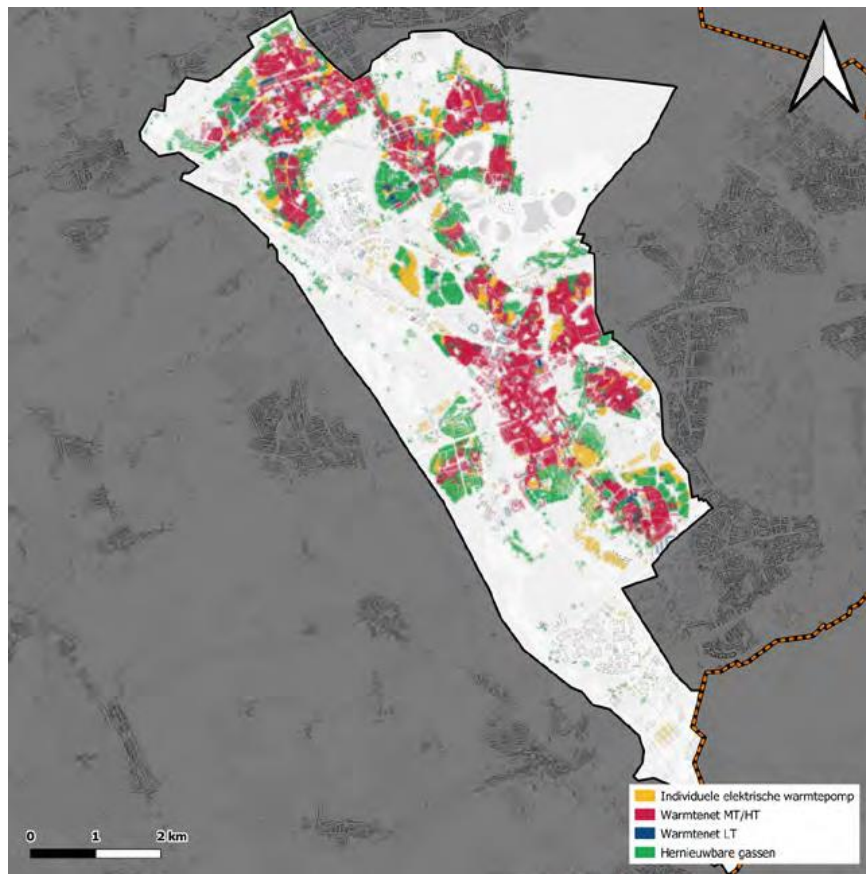
Individuele aardgasvrije alternatieven

Hybride warmtepomp met duurzame gassen (groene kleur):

- Voor ruim 28% van de bebouwing is dit een kansrijk alternatief
- Inwoners zijn vooralsnog afhankelijk van (minder) aardgas totdat een duurzaam gas beschikbaar is
- Gemeente Heerlen ziet de hybride warmtepomp vooral als een tussenoplossing op weg naar een ander alternatief
- Er is lokaal en in de toekomst geen grote beschikbaarheid van duurzaam gas voorhanden voor de gebouwde omgeving

Volledig elektrische warmtepomp (gele kleur):

- Voor 12,1% van de bebouwing is de elektrische warmtepomp een kansrijk alternatief

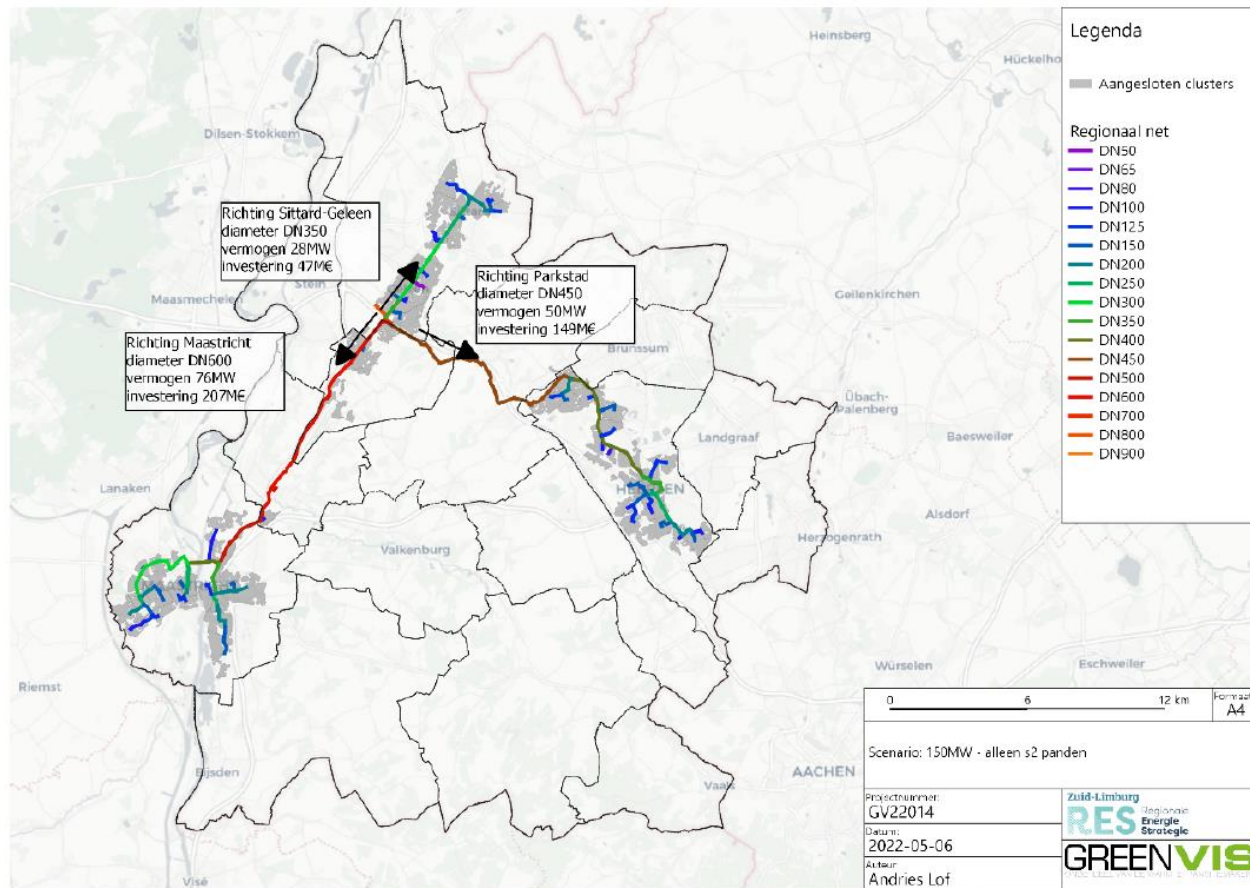
8. Aardgasvrije alternatieven

Verkenning Warmtenet Zuid-Limburg (WZL)

- Doel WZL: Het organiseren van regionale samenwerking ter realisatie van het regionaal warmtenet WZL
- Regionale werkgroep WZL verkent of restwarmte afkomstig uit de productieprocessen van fabriekscomplex “Chemelot” (structureel en toekomstbestendig) ingezet kan worden
- Eerste verkennende fase is afgerond
- In deze fase zijn de belangrijkste aspecten benodigd voor een regionaal warmtenet in beeld gebracht:
 - (duurzame) bronzekeerheid
 - geschikte samenwerkingsvormen
 - financieringsmogelijkheden
 - consultatie mogelijke partners
 - juridische toets (HGN – Ennatuurlijk)
 - risico-analyse
- Voldoende fundament voor een gefaseerd vervolg
- In de vorm van een geheel publiek partnerschap tussen gemeenten, provincie en netbeheerder
- Oktober 2023: Positief besloten over het starten van fase 2 WZL door de raden van de 10 betrokken gemeenten, GS van de Provincie Limburg en het management van Enpuls Warmte
- Vanaf eind oktober 2023: start fase 2 met het doel een ontwikkeloverkomst tussen de samenwerkende partijen te sluiten
- In de ontwikkelovereenkomst staat hoe de partijen toewerken naar de realisatie van een eerste gedeelte van het warmtenet
- Eind Q2 2024: Besluitvorming door raden over start fase 3 (ontwikkeling van kleinschalig “proof of concept”)

8. Aardgasvrije alternatieven

- Potentieel tracé WZL (studie Greenvis):
 - In scenario 2 is 150 MW restwarmte en 4 MW aan lokale warmtebronnen beschikbaar.
 - Alleen de panden waar een warmtenet de goedkoopste duurzame oplossing is worden aangesloten op het warmtenet.

9. Buurtgerichte aanpak

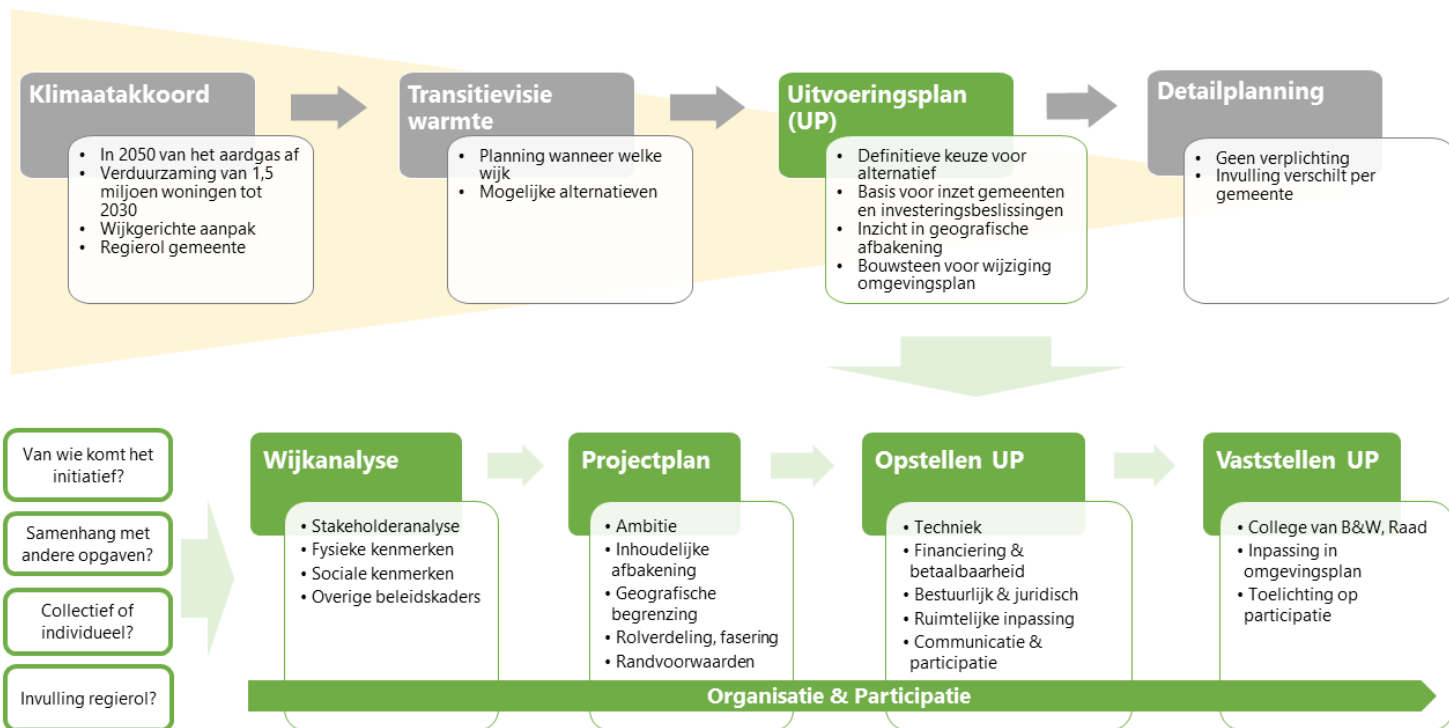
Buurtselectie

- Data- en een multicriteria-analyse
- Openbare gegevens: o.a. gebouweigendom, energielabels, gasverbruik, energiekosten, inwonersinitiatieven op het gebied van energie of warmte, inkomen en energiearmoede
- Is de buurt aangewezen als focusgebied in het kader het Volkshuisvestingsfonds
- Relevante ruimtelijke plannen van woningcorporaties, netbeheerder Enexis en de gemeente

	Buurtgerichte aanpak	
Buurt	Aanvang proces en opstellen UP	Aanvang uitvoering UP
Hoensbroek-Centrum	2024	2027
Versliënbosch, Schandelen, Weggebekker, Terschuren	2026 - 2028	2028 – 2030

9. Buurtgerichte aanpak

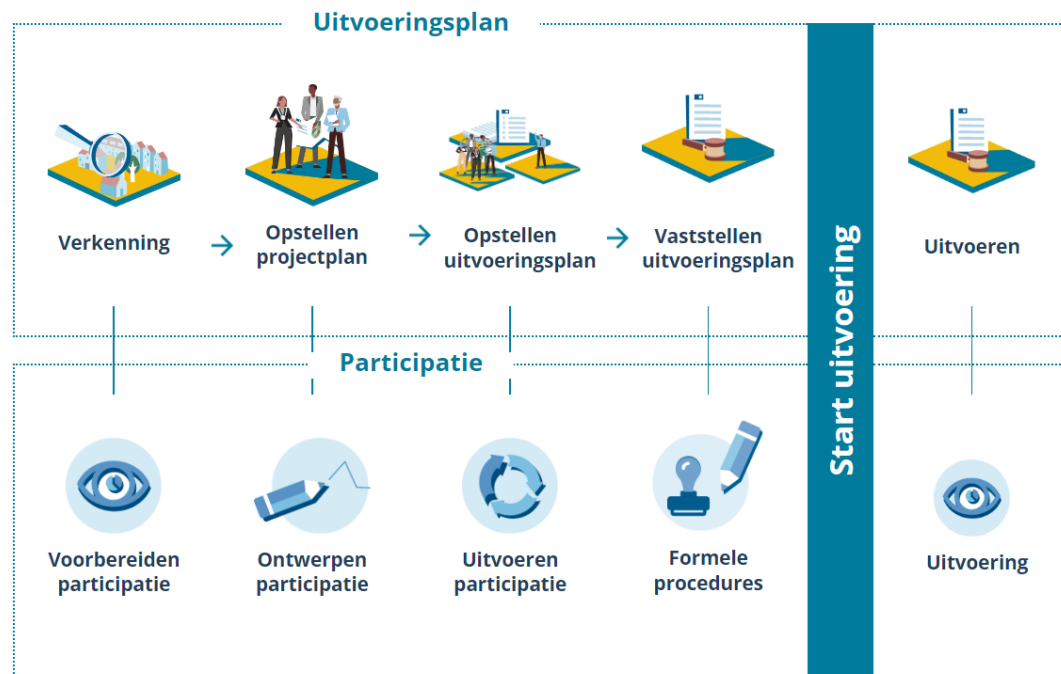
Stappenplan opstellen uitvoeringsplan(nen)

9. Buurtgerichte aanpak

Participatie

- Participatie bewoners en relevante partijen essentieel voor voorbereiding en uitvoering UP
- Mate van participatie is maatwerk: elke buurt en betrokken partijen zijn anders
- Doel:
 - duidelijkheid over de voorwaarden waaronder partijen meedoen
 - inzicht in aantrekkelijkheid van warmteoplossingen
 - inzicht op welke manier de gemeente partijen kan ondersteunen
 - draagvlak voor UP en warmtetransitie
- Aanvang participatieproces gelijktijdig met het proces om tot het UP te komen
- Vastgelegd in het projectplan (startnotitie)
- Stappenplan en uitgangspunten NPLW

10. Actualisatie TVW

- TVW wordt minimaal iedere 5 jaar geactualiseerd
- De aanpak en bepaling van kansrijke warmteoplossingen zijn niet in beton gegoten
- Voortschrijdende inzichten en ervaringen worden meegenomen in dan lopende processen en verwerkt in nieuwe versies van de TVW
- Resultaten en voortgang van de TVW 2.0 worden tussentijds gemonitord
- Eventuele wijzigingen t.a.v. proces, aanpak of planning worden bijgehouden middels een wijzigingsnotitie

11. Betrokkenheid gemeenteraad

Bij uitvoeringsplannen

- Onderdeel van het opstellen van een projectplan (startnotitie) is het maken van een plan over de rol/betrokkenheid van college en raad
- Wanneer worden tussentijdse resultaten aan de het college en/of de raad voorgelegd?
- Een UP is een vrijwillig programma onder de Omgevingswet en wordt vastgesteld door het college
- De raad stelt het omgevingsplan vast en daarom ligt het voor de hand de raad vroegtijdig te betrekken.

Bij toekomstige Transitievisies Warmte

- TVW's worden vormgegeven als programma onder de Omgevingswet
- Het college is bevoegd gezag en stelt vast
- De omgevingsvisie en het omgevingsplan worden door de raad vastgesteld
- Betrokkenheid van de raad bij totstandkoming TVW's:
 - Informatieverstrekking middels RIB of presentatie
 - Bekrachtiging middels zienswijzeprocedure voorafgaand aan vaststellen door college
 - Indienen van verbetervoorstellen en opmerkingen via Programma Duurzaamheid

Vragen?